

NɔHTL'È 1: WEGHỌ EDÀTS'IWỌ

1.1 K'ÀODÈ GIGODI NEK'ỌA

Akwelò

Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí Nàowodee weyí Nɔhtl'è 35 dɔ́ haní dek'etl'è, Ek'ètehgeèdɔ haníle dè Ek'ètehgeèdɔ la k'e k'èhkw'e sɔ́, dɔ́ nàowo weghògeda ha díle "December 31, 2007 lègèadi t'áhòò eyíts'ọ́ sɔ́lɔ́ xoo tɔ́at'e dɔ́ nàowo weghògeda ha". February 11, 2008 k'e 16th Ek'ètehgeèdɔ lègehdi hò nàowo gehtsɔ́, eyí nàowo Ek'ètehgeèdɔ la k'e gehkw'e sɔ́ Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí weghògeda ha gedí t'à wegha nàowo gehtsɔ́.

Wegodi

2001 k'e 14th Ek'ètehgeèdɔ Lègehdi Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí gha nàowo negìzọ́. 2003 k'e Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí k'e eghàlagìda wegodi node nɔhtl'è gehtsɔ́. Ekò 65 nàowo wek'e eghàlageda ha gedí eyíts'ọ́ dɔ́ la edàani weke eghàlagide ha wegha dzèzè gùzì. 2003 k'e Edzanèk'e Ndèts'ò K'àowo dedí weghọ edàgìwọ́ gedí t'à weghọ nɔhtl'è gehtsɔ́.

14th Ek'ètehgeèdɔ Lègèadi hò, Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí Nàowo ladi aglì. Eyit'à Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí Achí Wet'ànàts'et'í ha la k'e gehkw'e aglì eyíts'ọ́ Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí gha nàdagehdè ha dɔne la k'e gehkw'e ajà eyixè, Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí gha k'àowo eyíts'ọ́ Dɔne Sọ́lɔ́ Yatí gha K'àowodee elí sɔ́ gùla ladi ajà. Sɔ́lɔ́ xoo tɔ́at'e dɔ́ nàowo weghògeda ha.

Dɔ́ la k'e eghàlagìda, wegodi lọ́ hagìta eyíts'ọ́ la sù nechà, edàani dɔne sọ́lɔ́ yatí wet'à ets'enda xè edàani wek'ehòdi lì eyíts'ọ́ edàani goyatí wek'èts'edi lì gedí t'à wedànetọ́. Dɔ́ wegodi hazhọ wegogìhọ́ ɔ́lɔ́ wet'àhòt'í eyíts'ọ́ ɔ́lɔ́ wet'àget'ù ha díle, edàani nàowo wek'e eghàlagide ha gedí t'à wegha nàowo gehtsɔ́ sɔ́, sɔ́lɔ́ xoo ts'ò dɔ́ haní nàowo weghà eghàlahoda ha gedí t'à wexogìhdi ha.

2008-2009 weghògeda xè wek'ahota

- 2003 Dòne Sòlì Yati Nàowo ìadì agìla hò, ahsjì wet'à ìda geède hòni;
- Ahsjì Government dui la wek'è eghàlagìdè eyits'ò wek'e eghàlagìdè nì eyixè ahsjì nezì yìk'e eghàlada xè deèghà yìk'e eghàlada nì;
- Ahsjì Akwelò la edàani wek'e eghàlahòda ha gedì ìlè sù eyits'ò ìda gogha edàani wek'e eghàlagèdì ha weghà eghàlagìdè nì;
- Ahsjì Dòne Sòlì Yati Gha K'àowodee wela ìadì adla gots'ò edàani njhtl'è sghwhò eyits'ò weghà weghàlagìdè ha dòne sòlì yati nàowo ìadì ajà nì;
- Ahsjì Dòne Sòlì Yati Gha K'àowo wela ìadì ajà t'à wela Dòne Sòlì Yati Nàowo gha deèrò nezì ajà nì;
- Dui dòne sòlì yati gha la k'e negìde gots'ò, ahsjì gila deghà wek'e eghàlagìda, dòne sòlì gìgha nàdagehdè nì eyits'ò ahsjì dòne gha deyati gha nàdagehdè nì;
- Ahsjì Dòne Sòlì Yati Gha la k'e gehkw'e sù gila deghà wek'e eghàlagìda nì, deyati gha nàdagehdè, wexòdedì ha eyits'ò achì wet'ànàhot'ì ha nezì wek'e eghàlagìda nì.

Akwelò dui hanì eghàlagìda, Ek'ètehgeèdò dui la k'e eghàlagìda Canada k'èzhì dòne sòlì yati k'e eghàlagìdedò yagìlì ginjhtl'è ghàgìda, eyits'ò eyìle nèk'e gots'ò sù edàani gineè k'e dòne sòlì yati k'e eghàlagìdè wegodi hazhò elexè neyìwa t'à yìghàda, edàani denèk'e deyati k'ègedì ha nàdagehdè wegodi hazhò nàgehtsì, giyati wedè hohlè ch'à eyits'ò giyati k'ègedì ha gìwò t'à edàani weghò nàdagehdè gìwò t'à wegodi nàgehtsì. Kòta dòne ìò xè ìegèadi eyits'ò amù dòne sòlì yati k'e eghàlada sù ts'ò gogìnde. Eyits'ò dòne t'ala kòta nàdè dòne sòlì yati weghò gode ha nìwò dè gha gìgha hòrò agìla eyixè satsò wet'à ets'etl'è t'à sù dòne, dòne sòlì yati wek'e gode ha nìwò dè gìgha hòrò agogìla, eyixè sù, dòne t'ala njhtl'è t'à sù geètl'è gha dìle.

Dòne sòlì yati k'e eghàlagìdedò yagìlì sù, gots'ò gogìde, Dòne Sòlì Yati Gha K'àowodee sù ts'ò gogìde, Edzanèk'e Gha Yati Gha K'àowo, Dòne Sòlì Yati Wet'ànàhot'ì Ha gehkw'e eyits'ò Yati Kaza gha gehkw'e, NWT asù nàgìhtadò, Mòla Yati Gha Nàdagehdèdò eyits'ò NWT Ets'eètl'è Gha Nàdagehdèdò dehkw'e hazhò ts'ò gogìde.

Dui dòne la k'e eghàlagìda, denjhtl'è 2008-09 xoo k'e whalèa ts'ò gha dui njhtl'è negìla, Section 35 (1) weghà Ek'etehtsòdò Ìegehdì ts'ò October 16, 2009 negìra.

Kòta ts'ò dɔ deyati k'e eghàladadɔ eyits'ò amù du hanì nàowo k'ezhɔ elɩ hazhɔ ts'ò gɔgɩde

Edzanèk'e dɔne Dɔne Sɔhɩ Yati weghɔ nànegidè. Ahsɩ̀ gɩyati enda ha hɔni gɩwɔ eyits'ò ahsɩ̀ dzɛ tɔtɔ'e ɩ̀la wet'ahot'ɩ ha ðile nù gedi t'à weghɔ dazegehke. Goyati eyits'ò gonàowo eɩak'a eɩexè whela wek'ejɔ eyits'ò wedɛ hòlɩ dè achɩ nezi anats'ele ha ðii gɩwɔ. Dɔne Edzanèk'e nàde weghà amù agɩt'e gɩk'èzhɔ, wedɛ nɩndè gɩnàowo nàtsòle ade ha.

Goyati eyits'ò dɔne nàowo eɩets'ò gɔɩwa whela ajà, Chekoa eyits'ò qhdaà ɩegehkw'ole adàde gedi, ɩneè lanile agojà. Qhdaà agedia t'a dechaà ts'ò gogede haàdi gedi, eɩexèt'eh gogedele ajà gedi. Government ɩwhà Dɔne Sɔhɩ Yati k'e eghàlagidele xè la edèk'egele gedi t'à dɔne gɩghɔ enegɩsha xè gɩgha nezi.

Nàedik'ezhɔ nàowo ts'òhk'e eyits'ò dɔsimiyàetidɔ nàowo ts'òhk'e etahtì deèghà gohɩle, gɩgha sɩ la k'e hoghàgetɔ gohɩle gedi eyixè sɩ, wet'à deèghà etaatia yati gehtsɩ ha gohɩle gedi. Ek'etehtsɔdɔ kòta tɔtɔ'e k'egèadè tɔtɔ'e dɔne ɩɔ hagedi, du dzɛ goneè k'e asɩ hazhɔ goxè ɩadɩ adade neèt'à yati sɩ ɩadɩ at'ɩ neèt'à eyi nàowo sɩ t'à gots'ahodi ha gɩwɔ gedi.

Dɔne mɔhdaà nɩhtɩ'èkò ts'òhk'e du hanì asɩ t'à deèghà gots'ahodile gedi, du hanì:

- Dɔne sɔhɩ yati wet'à Chekoa hoghàgetɔ nɩhtɩ'è deèghà hohɩle eyits'ò edek'etɩ'ɩ gha ɩwhà wek'e eghàlahodale xè weghe sɩ dɔne deèghà dehk'ele;
- Dzɛ tɔtɔ'e 30 gèa zɔ Chekoa deyati hoghàgetɔ deèghà nɩle, nɩhtɩ'è wedɛ Kwet'ɩ̀ zɔ hoghàgetɔ neèt'à gɩgha nezi;
- Chekoa nechàlea zɔ deyati hoghàgogehtɔ, weèzɔ ts'ò dàodi.;
- Nɩhtɩ'èkò dɔne sɔhɩ yati gha sɔ̀mba gɩts'ò sɩ, eyi sɔ̀mba dɔne sɔhɩ yati eyits'ò dɔne nàowo zɔ gha Chekoa hoghàgetɔ zɔ gha deèghà gɩxòedile; eyits'ò
- Dɔne sɔhɩ yati hoghàtɔdɔ gɩlɩ weghà hoghàgetɔ ha asɩ deèghà whelale eyits'ò hoghàgetɔ ha nɩhtɩ'è deèghà whelale.

Du hahodi neèt'à, dɔne mɔhdaà du hagedi, asɩ mɔhdaà wek'e eghàlagida neè, Chekoa wet'à deyati hoghàgetɔ nɩhtɩ'è eyits'ò Chekoa nechàlea wet'à hoghàgetɔ sɩ gɩgha nɩhtɩ'è hoòlɩ. Eyixè, government goyati achɩ wet'ànats'et'ɩ̀ ha gots'adi ha nɩwɔ dè, ɩwhà la edek'egewa ha nɩndè gɩwɔ eyits'ò wet'à Chekoa hoghàgogehtɔ ha dɔne gha sɔ̀mba deèghà whela agela dè nezi, wet'à Chekoa eyits'ò cheku deyati hoghàgetɔ ha.

Kòta dɔne sɔhɔ yati wek'e eghàlagide ha sòmba whela sɔ weghɔ Ek'etehtsɔdɔ ts'ò yati hazhɔ efexèt'eh, daɪt'ò xè deèghà negɪɔ:

- Dɔne Sɔhɔ yati gha sòmba kòta ts'ò at'ɪ sɔ, sɪ netlɔle xè ayɪ edàatɔ wet'à hagele ha gɪwɔ sɔ gha deghàle, wet'à goyati senàts'ele haadi..
- Ats'ò sòmba gohɪle.
- Sòmba deghà gohɪle t'à, ayɪ wek'e eghàlagide sɔ ats'ò wegħa sòmba gohɪle at'ɪ.
- Sòmba deghà gohɪle dè sɔ, wet'à dɔne deyati hogħagetɔle eyɪts'ò deyati k'è sɔ egeèt'è hogħagetɔle at'ɪ eyɪxè sɔ, Chekoa nechàlea gha sɔ. Dɪ hanɪ dɔne hogħagetɔ t'à gɪyati achɪ wet'à aget'ɪ ade ha.
- Edàani kòta tɔat'e eyɪts'ò yati tɔat'e gha sòmba goghàgele weghɔ nanegidele.
- Dɪ edàani kòta sòmba goghàgele sɔ, wet'à xooghà wet'à eghàlagide hadi. Xoo tɔat'e gha dɔne dɪ hanɪ la k'e eghàlagide ats'ò sòmba hageta t'à deghà dɔne gɪyati hogħagogehtɔ ha hooɔɔle laani.
- Edɪ ts'ò gɪyati k'e eghàlagide ha sòmba hageta ha gɪgha dezhi, ahsɪ gɪɔzhe ha homɪ gha gɪk'ata eyɪts'ò dexè njhtf'è segehɪ. Dɔne mɔhdaà dɪ hagedɪ, dɔne sɔhɔ yati gha nàowodee gohɪ t'à kòta dɔne yati k'e eghàlagide t'a deèɔ gɪk'ehòɔa agogehɪ t'à gɪghònanegidè.

Dɔne mɔhdaà dɪ hagɪwɔ government ayɪ edàatɔ t'à gots'àdɪ haɪle sɔ deghà gɪk'e eghàlagidele gedɪ eyɪxè ɪwhà la edek'egele, dɪ hazhɔ weghɔ enèghɪsha eyɪts'ò mɔhdaà dɔne weghɔ negɪtsɔ. Dɔne dɪ hagɪwɔ government yagɪɪ sɔ Dɔne Sɔhɔ Yati Gha Nàowodee wegħa eghàlagidele. Dɪ gha kòta yagola gɪnjhtf'èkò yagohɪ sɔ, dɔne sɔhɔ yati t'à dɔne ts'agedɪ gha gɪgha hoɔɔle. Dɔne sɔ dɪ wegogɪhɔ, ahsɪ government dɔne deghà ts'àdɪ nɪ sɔ wek'agehta ha gohɪle gedɪ.

Dɔne sɔhɔ ɪɔ dɪ hagedɪ, Mòla yati xeèt'e dɔne sɔhɔ ts'ò eghàlagidele gedɪ eyɪt'à gots'ò ehkw'ɪ eghàlagidele gedɪ. Dɔne mɔhdaà dɪ hagɪwɔ, ɪneè government gɪnàowo t'à dɪ dzɛ goyati whìle adade gedɪ. Eyɪt'à, dɪ dzɛ government wegòd gɪyati gha sòmba deghà whela agele ha gɪwɔ eyɪts'ò gɪyati gha gots'àdagedɪ ha gɪwɔ, wet'à ets'anàts'edè t'à gɪyati t'à nàgetso agede ha gɪwɔ.

Dɔne ɪɔ government asɪ ɪɔ gɪnadà whela gɪk'ezhɔ. Akɪ ehkw'ɪ dɔne ts'ò eghàlagida ha, kòta yagola dɔne sɔhɔ yati k'e eghàlagidedɔ xè nezɪ eghàlagide ha, kòta amɪ dɪ hanɪ wegħa wet'àzà eyɪts'ò asɪ hazhɔ deghà whela adle ha wet'à ayɪ edàatɔ wek'e eghàlada deghà

njhtf'è sedle ha. Dɔne mɔhdaà dɔ hagɔwɔ, dɔ asɔ hatlɔ wek'è eghàlagɔda nɔndè, ɔda wet'à goyati wek'èhodi ade haadè wek'ejɔ ha.

Dɔne mɔhdaà Yati Kaza Gha Gehkw'e eyits'ɔ dɔne soɔ yati wet'ànàts'et'ɔ gha gehkw'e weghɔ gɔkw'ɔ hò ayɔ gɔla nee gɔk'ezhɔle eyits'ɔ ayɔ k'e eghàlagɔde ha nee gɔk'ezhɔle, eyits'ɔ edàanighɔ la nàke gɔhɔ gɔk'ezhɔle. Eyits'ɔ amɔ deyati gha la k'e gehkw'e gɔk'ezhɔle gedi eyits'ɔ kɔta dɔne soɔ yati k'e eghàlagɔdedɔ, yati gha nàdagehdedɔ eyits'ɔ dɔne soɔ yati gha gehkw'e xè ats'ɔ eghàlagɔde xè ats'ɔ kɔta xè gogede segele ha weghɔ dadàgeèdɔ. Eyixè, edàanɔ dɔne la k'e negogele weghɔ dagehke, edàanɔ Dɔne Soɔ Yati Gha K'àowodee elɔ xè eghàlagɔde eyits'ɔ asɔ ts'ɔ k'agedele sɔ weghɔ dagehke. Dɔne la k'e gehkw'e sɔ ayɔ edàatɔ la k'e eghàlagɔde wegodi gehtsɔ dè, edɔ ts'ɔ at'ɔ wek'ejɔle gedi eyits'ɔ dɔne t'ala dɔ wegodi ghàda ha njwɔ dè dɔne gha ts'atà whelale, eyits'ɔ dela ghà sɔ eghàlagɔdele lanɔ.

Dɔne xè ðegehdɔ hò, Mòla Yati gha gogededɔ yagɔlɔ sɔ, Yati Kaza Gehkw'e ɔlè, hanìhò dɔzɔ nàgɔwa gedi, gɔgha deghà gogedele xè deyati k'è ayɔ gɔwɔ sɔ t'à gɔts'adile gedi, eyit'à dɔzɔ nàgɔwa. Hagɔla neehò, ɔla Njhtf'èkɔ Gha K'àowo wenjhtf'èkɔ xè eghàlagɔde ha gɔwɔ haanɔ nɔndè asɔ hazhɔ weghɔ nànegɔde gɔxè gɔk'e eghàlagɔde ade ha gɔwɔ. Eyits'ɔ Government Mòla Yati t'à gɔgha etaatɔ sɔ deghà njle gedi, yati nàke t'à la wheɔ dè weghɔ hagedile gedi. Nàowodee ghà eghàlagɔde neehò, ɔla la mɔhdaà weghà eghàlahodale xè edeghà ɔla edek'egɔwale gedi.

Yati Kaza Gha K'àowo elɔ sɔ wela eyits'ɔ ayɔ k'e eghàlada nee weghɔ nànegɔde: Eyɔ dɔne la k'e nɔtɔla amɔ nee gɔk'ezhɔle eyits'ɔ ayɔ edaahɔ gɔk'ezhɔle. Yati Kaza Gha K'àowo elɔ wela ðadɔ aja dɔne mɔhdaà gɔk'ezhɔle. Dɔne mɔhdaà dɔ hagedɔ, Yati Kaza Gha K'àowo elɔ gɔkɔta nahtɔla while gedi eyits'ɔ xoo tɔat'e ayɔ edàɔ weghɔ godɔ njhtf'è yehtsɔ gɔk'ezhɔle.

Dɔne mɔhdaà dɔ hagɔwɔ, K'àowodee government gha nàowodee sɔ ts'ɔ k'àowo nee hò, dɔne soɔ yati gha hotɔ deghà yɔgha nàdawhòale hɔnɔ gɔwɔ. Dɔne Soɔ Yati gha K'àowodee elɔ sɔ, kɔta dɔne nàdè xè nezɔ eghàladale gedi eyits'ɔ kɔta dɔne deyati ts'ɔhk'e asɔ hazhɔ wegehɔza ha gɔwɔ, deyati k'egedi ha gɔwɔ eyits'ɔ achɔ wet'ànaget'ɔ ha gɔwɔ.

Kòta mɔhdaà Ek'etehtgeèdɔ ts'ò dɩ hagogedi, nàowo tɩ'a edàani dɔne sɔɩ yati t'à kòta ts'agedi ha ɩlè sɩ weghɔ hagɩhti edàani dɔne ts'ò ehkw'ɩ eghàlagide haɩle eyits'ɔ dɔne sɔɩ yati ts'ɔhk'e ayɩ edàatɩ wek'e eghàlagide haɩle sɩ gɩts'ò hagedi. Dɔne mɔhdaà 2003 SCROLA nɔhtɩ'è hòɩ gɩk'ezhɔ sɩ, weghɔ dɩ hagedi, la dek'ètɩ'ile, government dɔne ts'ò ehkw'ɩ eghàlagidele. Ek'ètehgeèdɔ dɩ la k'e gehkw'e sɩ ts'ò hagedi, deezò dɩ la hogɩhdi xè asɩ hazhɔ hogɩhdi ha, nɔhtɩ'è gehtsɩ mindè eyɩ nɔhtɩ'è deghà gɩghàda dè gɩwɔ.

Kòta gots'ɔ dɔne ɩɔ dɩ hagɩwɔ, dɩ dɔne sɔɩ yati gha nàowo gohɩ sɩ gɩgha nezɩle xè gɩgha ehkw'ɩ wek'e eghàlagidele gedi. ɩdɩ 2003 dɩ nàowo weghògɩda hò nàowo mɔhdaà ɩadɩ adla ɩlè, ekò gots'ɔ dɔne sɔɩ yati wets'ɔhk'e la deezò ajà; Edzanèk'e Dɔne Sɔɩ Yati deezò dɔne gha wet'azàle ajà. Dɩ hanì dɔne dazekè sɩ gɩgha nezɩle ajà.

NWT gha yati kara gha nàowo gohɩ sɩ, Mòla yati eyits'ɔ Kwet'ɩ yati eɩexèt'e nàtso gɩgha nezɩle. Dɔne mɔhdaà dɩ hagɩwɔ dɔne sɔɩ yati ts'ò ehkw'ɩ gots'ò eghàlagidele xè wexòdedile eyits'ɔ gogha nàdagehdele. Eyit'à kòta wet'à deyati k'e gɩgha etaati, deyati t'à gɩts'adile, dɩ hazhɔ gha sòmba deghà gots'adile gedi. Dɔne mɔhdaà dɩ hagedi, Mòla Yati lanì eɩexèt'e gots'agedi dè gɩwɔ.

Asɩ hageta eyits'ɔ asɩ wek'agehta

Yati Kara Nàowodee Edek'egewa xè la hohè

Ek'ètehgeèdɔ dɩ la weghàgɩda gots'ɔ ayɩ edàatɩ gɩk'e eghàlaɩda gɩghada. NWT gha edàani dɔne sɔɩ yati wek'e eghàlageda ha nàowo gehtsɩ ha gɩwɔ ɩlè. Dɩ hanì nànegiwo t'à dɩ hanì eghàlats'eda ha gedi. Dɩ nàowo kara weghàgɩda, edàani wexòdedi ha, sòmba nàowo, edàani dɔne gɩts'adi ha, dɔne edàatɩ eghàlaede ha, dɔne sɔɩ yati wegodi wexàgeta ha, eyits'ɔ edàani weghɔ nɔhtɩ'è hohè, nɔhtɩ'èkò ts'ɔhk'e, eyits'ɔ wet'à satsò ets'eètɩ'è wet'à deezò nezɩ dɩ hanì la wek'e eghàlats'ide at'ɩ. 2003 k'e Edzanèk'e gots'ɔ government dɩ nɔhtɩ'è 14th Ek'ètehgeèdɔ nɔde ɩagèadi nɔhtɩ'è negɩhchì.

Dɩ nɔhtɩ'è ɩda whela sɩ, la edàatɩ k'e eghàlagide ha gedi t'à weghɔ nɔhtɩ'è gehtsɩ, eyits'ɔ Ek'ètehgeèdɔ ayɩ edàatɩ wet'azà wegogɩhɔ sɩ dek'etɩ'è.

Nàowodee & weghà eghàlats'ide nàowo deèrò nàtso adle ha (njhtf'è A wegodi ts'ɔ)

- SCROLA Dɔne Sɔhɔ Yati nàowo weghàgɔda t''àhɔɔ, nàowo Ìadɔ agɔla. Eyɔn nàowo yìi njhtf'è akwelò whehchì sɔ, dɔne sɔhɔ hazhɔ gɔyati ts'ɔhk'e efexèt'e nàowo gɔtɔ ha weyìi whehchì adlà, kòta yagola deyati k'e eghàlagide xè deyati wek'èhodì ha gɔwɔ, deyati ats'ɔ gɔk'e eghàlagide eyits'ɔ K'àowodee eyixè Yati Kaɔa gha k'àowo elɔ gɔla sɔ Ìadɔ ajà.
- Government gɔt'á nàowo hoòlɔ, amìi see la k'e gehkw'e kaɔa gohɔ la gɔts'ɔ k'àode ha gedì t'á dɔ hanì la hoòlɔ, amìi see Yati Kaɔa Gha Nàowo ts'ɔ k'àowo gha hɔnì gedì t'á wehòlɔ.
- SCROLA la ìlè zɔ hohè gedì hò, GNWT la nàke gohɔ agɔla Yati Kaɔa Gha eyits'ɔ Dɔne Sɔhɔ Yati Wet'ànàhot'ɔ ha la gohɔ agɔla. GNWT dɔ la nàke gha nàowo gehtsɔ. Dɔ nàowo gehtsɔ sɔ, edàani dɔne la k'e negogele nàowo eyits'ɔ edajwha gots'ɔ la k'e gehkw'e ha gha nàowo gehtsɔ, hanìkò edàani eghàlagide ha eyits'ɔ edàani kòta dɔne xè gogede ha weghɔ nàowo gehtsɔle.

La ts'ɔ k'agedè deèrò nezɔ gɔxòedi xè nezɔ adle ha (njhtf'è B wegodi ts'ɔ)

- SCROLA dɔ hagɔwɔ ìlè, Yati Kaɔa Xè Eghàlagide hòlɔ t''àhɔɔ dè eyɔn dɔne la k'e gehkw'e sɔ K'àowodee t'á gɔts'ɔ k'àowo elɔ ha gɔwɔ ìlè, hanì nɔndè edàani government eghàlagide nezɔ gɔxòedi ha gɔwɔ ìlè, eyɔn wet'à sɔ edàani la hazhɔ ek'etf'ì ha eyits'ɔ edàani la weghògeda ha nezɔ ade ha. Eyɔn dɔne la k'e nɔgegɔwa dè dɔne sɔhɔ yati gha nàowo xòedi xè amìi la k'e gehkw'e sɔ ts'ádì ha hɔt'e ìlè. Asɔ wexòdegɔhdì ts'ɔhk'e eyits'ɔ dɔne sɔhɔ yati ts'ɔhk'e, edàani njhtf'è segɔwhɔ ts'ɔhk'e dɔne xè la ts'ehtsɔ dè hanì njhtf'è segɔwhɔ, government gɔnjhtf'èkò sɔ xè eghàlagide.
- GNWT dɔ hanì gɔnjhtf'èkò Ìadɔ agɔla, Dɔne Sɔhɔ Yati k'e eghàlagidedɔ Njhtf'èkò gha k'àowode gɔt'á wheɔ agɔla, eyit'á Njhtf'èkò Gha K'àowodee t'òò wheda elɔ sɔ k'àowo elɔ ajà. La Ìadɔ adle neèhò, dɔne la k'e dehkw'e gha negɔlale.
- Dɔ dzɔ gots'ɔ, dɔ nàowo gha edàani edek'etf'ì ha segogɔlale, edàani eghàlahoda ìlè sɔ, edàani weghògeda ha, eyits'ɔ nàowo while xè nàowo wegò sɔ gohɔle, dɔ hanì wegaha nàowo hòlɔle.

Sòmba wet'áza eyits'ɔ deghà nì (njhtf'è C wegodi ts'ɔ)

- SCROLA dɔ hagedì, GNWT dɔne sɔhɔ yati gha sòmba whela sɔ hazhɔ njhtf'èkò ts'ɔ at'ɔ sɔ, dɔne sɔhɔ yati wets'ɔ k'ehowì ha gɔwɔ, eyits'ɔ dɔne sɔhɔ yati gha wek'e

eghàlagede ha gedi ìlè sù, eyì la wets'ò sòmba wek'ehoewi ha wexòdedi ha, NWT-Canada elexè dõne sòlù yati gha sòmba nàowo giitò sù, sòmba t'à deèzò gits'adi ha giwo.

- Dii la wets'òhk'e, weghò asù ló hagìlale. La maqhdàà wesòmba yazèa deèzò adla, hanikò sòmba edàatì t'à eghàlahòda sù gha deghàle. Edàani asù edek'etf'ì ha hoòlìle ts'jò hõt'e tahkò.
- Kòta yati k'e eghàlagidedò eyits'ò government yati gha sòmba gohù sù, xoo tãat'e zò gha sòmba whela neèt'à ìda what gots'ò deggha segogele hadì eyit'à gigha dezhi lanì.

La deèzò nezi adle ha (njhtl'è D wegodi ts'ò)

- SCROLA dii hanì eghàlahòda dii t'à yati negjò ìlè sù wek'è eghàlagìdale eyits'ò GNWT dii la k'e asù hagìlale. Dii gha “La Whezò” gha nàowo gohùle eyits'ò dõne edàatì deyatì k'è gits'adi ha giwò gedi t'à wexòdedi ha nàowo gohùle.
- Mòla Yati gits'adi ha yazèa deèzò nezi ajà: June 2008 k'e Mòla Yati ìlè kò ts'ò deyatì t'à gits'adi ha wegehda ha wedàhatò; Njhtl'èkò gha k'àode Mòla Yati deèzò nezi wek'e eghàlahòda gha gehda ha gedi.
- GNWT Dõne Sòlù Yati gha, dii hanì la gehda ha, ìlè kò ts'ò deyatì t'à gits'adi ha sù gigha segogele ha.
- Etaahti gzi dek'etf'è gohùle. Hanikò, dõne sòlù yati k'e eghàlagide ginjhtl'èkò etaahti gzi gehla eyits'ò government njhtl'èkò, dii etaahti gzi giwò de goghàgele.
- Edàani etaahti ahsjù nezi etaahti niì gha wek'ahota gohùle. Dõne etaahti nezi etaahti niì gik'ata gha dõne dii hanì la deghà k'ezhòle gedi t'à, etaahti hoghàgetò ts'ò dii la akì hanì whezò adle ha gedi. Etaahti nezi hoghàgetò t'ahòò de, dii la achì weghògeda.

Dõne La Gha Hoghàgetò (njhtl'è E wegodi ts'ò)

- Achì etaahti hoghàgetò gha wexèxòewi ha sù jwhà wek'e eghàlagidele. Akaitcho nèk'e ts'ò dõne mòhdaà etaahti gijì gha dekòta hoghàgetò. GNWT dii la ts'adàgedi, nezi eghàlagìda nindè, yati ladì k'è sù dõne hoghàgetò ade ha.
- Asù mòhdaà wek'e eghàlagìda, Dõne Sòlù yati eyits'ò dõne nàowo chekoa hoghàgetòdò elì gha dõne hoghàgetò sù, yazèa nezi ajà, ats'ò nàke xoo ts'ò agìla. Tjchò nèk'e akwèò akò dii la dõne hoghàgetò.

- Ek'ètehgeèdò dɔ la k'e eghàlagìda dɔ wegodi wegogìzò, dɔne deyati k'e eghàlagìdedò yagìlì sɔ GNWT gots'adagedile gedi. Dɔ weghonànègìdè, dɔne sòlì yati deèzò dɔne wet'ànàget'ì ha nìdè chekoa hahtò, goyati k'è hoghàgotòdò eyits'ò etaahì nezì hoghàgetò zò t'à nezì goyati k'e eghàlagìde ha.

Dɔne Sòlì Yati Wedanàhota eyits'ò wek'e eghàlahoda (njhtf'è F wegodi ts'ò)

- Ek'ètehgeèdò dɔ la k'e eghàlagìda, dɔ weghonànègìdè, edàanìghò SCROLA dɔ yati ts'ehtsì la wek'e eghàladale gedi. Kòta hazhò yagola eyits'ò yati kaza hazhò ts'ò dɔ hanì la hohfè gha sɔ wet'aà gedi. Dɔ hagìwò eyixè adlatfò eht'ah dɔ nàowo eyits'ò la weghò nànègìdè t'à government ts'ò negìzò ìlè, hanìkò weghò asì hagìlale. Eyit'à dɔ Ek'ètehgeèdò kòta hazhò ts'ò k'egèadè hò, dɔ wegodi weghò gùkw'o.
- Eyì weèzò ts'ò, yati ts'ehtsì wet'à goyati enda at'ì hót'e eyits'ò goyati achì wet'ànàts'et'ì at'ì nee wek'ejò. Dɔ hanì la wets'àdats'edile dè, wedè hohfè ha hõnì, hot'a gohjò goyati while adade hót'e.
- GNWT SCROLA ts'ò nàogòde hò, dɔ la Dɔne Sòlì Yati Gha Gehkw'edò yagìla sɔ, dɔ la netfògò gik'e eghàlada nìdè nezì gedi ìlè. Ek'ètehgeèdò dɔ hagedì, eyì Dɔne Sòlì Yati Gha Gehkw'e yagìlì ahsì dɔ hanì la deghà gik'èzhò t'à gik'e eghàlagìde ha hõnì nì eyixè ahsì dɔne deghà gìgha dekw'e ha nì gedi.
- Eyixè sɔ, GNWT dɔ la wek'e hayagìtile, dɔne sòlì yati k'è njhtf'è hohfè sɔ, dɔ njhtf'è hazhò kòta yagola ts'ò agehzi ha gìwò gedi t'à dɔ nàowo wek'e hayagìtile.

Njhtf'èkò Dòne Sòlì Yati Deèrò Nezi Wek'e Eghàlahoda Ha (njhtf'è G wegodi ts'ò)

- 2004 Njhtf'èkò Gha K'àowodee njhtf'èkò hazhò ts'ò yati neyìrò, dui hanì dòne sòlì yati gha sòmba gits'ò at'ì sù, dui hanì gik'ehwhì ha gohdì, ìlè dze tãat'e 30 gèa ts'ò deyatì k'è hoghàgetò ha dui eyits'ò ìlè xoo k'e 90 sadze giyatì k'è hoghàgetò ha dui eyits'ò edàani wexè edàatfò sòmba whela eyixè sù edàani njhtf'è senàgehzi dui t'à yati whehtsi. Dui nàowo wet'à edàani njhtf'èkò chekoa deyatì hoghàgetò sù yazèa nezì ajà, hanìkò, yati gha sòmba gits'ò at'ì sù, dui sòmba hazhò dòne sòlì yati ts'ò at'ìlè gedì eyits'ò ìlè dze 30 gèa deghà nìlè gedì, dui wet'à giyatì achì wet'ànàget'ì ade ha rònìlè gedì.
- Chekoa nechàlea ts'àdagedì yazèa nezì ajà gedì t'à Ek'etehtsòdò ginà. Dui gha GNWT 18 chekoa nechàlea gik'ehòdì kò ts'àgedì. Hanìkò, ìdì edlatfò xoo gots'ò dui hanì gha sòmba whela sù, yazèa ìzhì ajà gedì t'à Ek'etehtsòdò gìgha nezìlè.
- Goyatì eyits'ò dòne nàowo k'è chekoa hoghàgets'ehtò gha dòne hoghàgetò sù yazèa deèrò nezì ajà gedì, Ek'ètehgeèdò dui hagedì wet'à ìda ehkw'ì ats'adèa nee gedì.
- Ahsù Dòne sòlì yati nezì dòne hoghàgetò nìi gha wek'ahota ha gohìlè, wet'à dòne edàatfò deyatì k'egezho ajà nìi gha wek'ejòlè.

Yati Kara Gha Nàdats'ehdè (njhtf'è H wegodi ts'ò)

- GNWT dui hanì dui la k'e eghàlats'èda gedì t'à weghò njhtf'è gehtsìlè, SCROLA yati gìghàgìrò ìlè sù wek'e eghàlagìdale.
- GNWT ats'ò Mòla Yati kòta eghàlagìde gits'ò adagedì, gits'ò Mòla nàowo k'e eghàlagìde mindè ats'ò gots'ò adagedì.
- Gouvernement eyits'ò Njhtf'èkò Gha K'àowodee gìlì sù edàani Yati Kara weghò nàdàgehde gha gedì t'à wek'e yati negìròlè.
- Ek'etehtsòdò dui hagìwò, Dòne Sòlì Yati gha nàdats'ehdè nàowo sù Njhtf'èkò Gha K'àowodee dui la wets'ò la nìlè nìwò xè wets'ò hòelì nìlè nìwò tahkò gedì.

Yati wegho Edàgòht'e eyits'ɔ wexè edàgot'ɪ

Ek'ètehgeèdɔ, Edzanèk'e Yati Kaza wets'ɔhk'e wegodi nàgehtsɪ ghà, yati edàani whela ghà eyits'ɔ wexè edàgot'ɪ gik'ahtɔ.

Du hanì yati wegodi nàts'ehtsɪ sù wet'azà hɔt'e, wet'à ahsù dɔne deyati k'egedi nù hanile dè deyati wedet hohlè nù gedi t'à wek'agehta.

Du yati wegodi dek'etf'è sù, wet'à edàani wegho gots'ende hɔt'e:

- “*Yati Akwelò Hoghàgòtɔ*” chekoa ts'ɪlì hò du yati akwelò hoghàgòtɔ awèts'edi eyits'ɔ du dzɛ ts'ò ɪla wek'ets'ezhɔ
- “*Gokò Ayù Yati K'è Gots'ede*” gokò t'seda nindè du yati k'è gots'ende
- “*Goyati k'è gots'ede*” dɔne deyati k'è dɔne eyile xè gode ha dila.
- “*Yati ɪadɪ at'ɪ*” du sù wet'azà hɔt'e, wet'à sɪyàɪwa tɔt'e dɔne edàatɔ deyati wedè hohlè hanile dè deyati k'è gezhɔ at'ɪ. Dɔne edàatɔ dekò ts'ò deyati k'egzhɔ at'ɪ eyits'ɔ deyati akwelò hɔt'e wexègùhdzà.

ɪdi edlɔwha gots'ɔ yati ɪzhì adade lanì wegaht'ɪ dè, goyati while adade xè goyati wedè hohlè ha hɔni. Goyati ɪzhì adade nindè, chekoa giot'ɪ giyati akwelò k'è gogedele ɪlè sù eyù yati gihchile ade ha. Eyit'à du chekoa gèadè sù giot'ɪ giyati k'è gogedele ajà dè, chekoa eyits'ɔ qhdaà elegehkw'ɔle ade ha. Hanikò, yati ɪdoò adadè nindè, dɔne ɪɔ deyati dekò git'at'ɪ ts'ɪɔ hɔt'e, eyit'à giot'ɪ giyati akwelò hoghàgetɔle.

Du godi hazhɔ nàts'ehtsɪ ghà, dɔne sɔɪ yati hazhɔ giyati while adade wegaht'ɪ. (Akìhò, Deègè eyits'ɔ Endaà Yati) yati mɔhdaà sù wegho hòejɪ ts'edi ha dila, qhdaà mɔhdaà zɔ gohlɪ xè eyù zɔ deyati k'è gogede ts'ɪɔ. Tɪchɔ yati eyits'ɔ Sahtì k'e giyati nàtso neèhò, Kwet'ɪ yati hazhɔ gomɔ ts'ò gohlɪ t'à yazea ɪzhì adade, chekeo nechàlea t'ahsì dekò Kw'et'ɪ yati zɔ laanì t'aget'ɪ ts'ɪɔ giyati nàtsole adade.

NWT k'e 2006 ekò 1030 dɔne hatɔ Mòla Yati giyati hɔt'e gedi t'à dek'enègìt'è. Eyù hatɔ ts'ò 440 dɔne hatɔ dekò Mòla Yati k'è gogede gedi. Hanikò, Mòla Yati k'è gogede sù ɪdoò adade dek'etf'è. NWT 2006 1% hanile dè 3,720 dɔne hatɔ Mòla Yati k'è gogede ha dila gedi.

NWT 99% dọne hatlọ nàdè sù, dekọ gehkw'e nindè Kwet'ị Yati k'è elexè gogede gedi, eyit'à dọne sọlọ yati while adade wek'èjọ.

Goyati edànàtso eyits'ọ ahsịl weghọ hòejị nìi wek'ets'ezhọ t'à, edàani wek'e eghàlats'èda wek'ets'ezhọ ade ha. Ịda wha gots'ọ goyati achị dọne git'at'ị ats'ele ha wek'e eghàlats'èda nindè, edàani sịyaywa wek'ats'eta eyits'ọ ịda wha gots'ọ ahsịl nezi nìi gha wek'ahòeta zọ t'à.

Yati danàhtso, wexòedi eyits'ọ achị wet'ànàts'et'ị

Tai ts'ọ dıi weghàgịda, Ek'ètehgeèdò dıi hanì la mọhdaà gohjó wek'e eghàlahòda weghàgeda ha gıwọ. Eyit'à NWT goyati achị wet'ànàts'et'ị nàowo gogha nezi ade hını gedi. UNESCO dıi hanì nàowo gehtsı ịlè sıi weghà eghàlagide ha gıwọ, eyixè yati weghà eghàlahòda eyits'ọ edàani yati achị wet'ànàts'et'ị ats'ịlalìi gedi t'à dıi nàowo weghàgịda.

Dıi nàowo weyìi edàani goyati wexè hòewe eyits'ọ weghọ edàgọht'e weghọ gots'ide hò, eyìi wegodi hazhọ elexè whela t'à, NWT dọne sọlọ yati nàtsole adade. Mòla Yati NWT k'e nàde sıi gıtlọ nıle neèt'à, gıyati ats'ọ wek'e eghàlahòda zọ ha sıi gedi.

Ek'ètehgeèdò dıi la k'e eghàlagịda dıi hagedi, dıi asıi hazhọ dek'etf'è hagıla dè, NWT k'e Dọne Sọlọ Yati wek'ehodi ha hını:

- Kọta tọat'e gıxè edàgọt'e ghà edàani gıts'ahodi gıgha segogele ha.
- Ịda wha gots'ọ asıi ịọ hazhọ elexè whela t'à eyits'ọ dọne kọta nàdè hazhọ elets'agedi t'à weghàlada ha dıle.
- Government nàowo gıitọ wet'a kọta dọne deyati t'aget'ị xıidi eyits'ọ edàani deyati kaza wet'aget'ị eyits'ọ edàani dọne egenda wexıidi họt'e.
- Dıi hahodi hò, dọne ịọ deyati k'è gogede ha gıwọ gedi
- Eyıile ts'ọ dọne yati t'à gots'adi ha dıle, sọqumba t'à eyits'ọ yati nàowo t'à, hanikò, dọne kọta nàdè “dedı dekọta gıxè edàgọt'e ghà, edàtl'ò deyati k'è gogede ha gıwọ gıts'ọ hòelı.”
- Wek'e nàowo hohlè kwe yati tọat'e wexè edàgọt'e ahsịl wedè hohlè ha hını nìi hazhọ wek'ahota ha. Dıi nàowo sıi wet'à ịda hòowo dè ahsịl dọne deyati k'ezhọ adade nìi gha wek'ahòta ha dıle.
- Yati hazhọ ts'ọ wet'ahot'ị, dıi dzè k'e asıi hazhọ, gonèk'e eyits'ọ edàani sọqumba hohlè goxè ịadı at'ị họt'e. Dıi hazhọ wenıi ts'ọ goyati wet'ats'et'ıle dè, goyati nàtsole ade ha. NWT k'e dọne hazhọ gıghọ nànegidè. Yati edàatlọ wet'ahot'ị sıi wet'aza họt'e.

- Njhtf'èkò wet'à goyatı wek'ets'ezhò ade ha sù wet'aza họt'e neèt'à akwelò wexè hòewı ha. Goyatı wet'ànàhot'ı ha wets'ehdza ha dè, ası hazhò kaza hoghàgetò dè nezıa. Gots'ò njhtf'è hazhò ats'ò ets'itf'è gedı eyıt'à döne hoghàgets'ehtò dè deyatı k'è njhtf'è gıgha ts'atà whela zò t'à.
- Yatı wet'ànàts'et'ı ha dè, dı nàowo hazhò weghàlats'èda zò t'à, akìhò:
 - Government döne edàtlò edàdı ghà nàowo yagehtsı eyıt'à yatı nàowo eyıts'ò njhtf'è nàowo wenı wegaht'ı eyıts'ò edàani sòdomba gıts'ò at'ı wegaht'ı.
 - Canada k'èzhì döne dọxàkò nàgıde sı wet'à gıyatı gıghò wedè holı, eyıt'à sı gıkè gıyatı k'egezhòle. Eyıt'à dı dzè döne lò deyatı k'egezhòle, deyatı k'egezhò ade ha gıgha wıdile.
 - Goyatı wek'ehòdı ha dè, kòta döne nàde edàgıwò sù wet'aza.

Döne hazhò kòta nàde yatı gha nàdadedò eyıts'ò döne dı hanı la k'ezhòdò yalı sı ası weghò nànegıde sù gogha wet'aza họt'e. Dıhdè yatı ts'òhk'e edàani goxè hoòò sı sù weghò hòejı wegogıhòò. GNWT Yatı Kaza Nàowo Gha ası dek'etf'ı ha whelale eyıxè sı, edàani kòta deyatı wet'ànàget'ı ha gots'agedı ha nàowo gıtòle.

Yati Nɔde Whela

2009 xok'e NWT k'e Yati Kaɔa Nàowo gha 25th xo dzɛdee hohlè haɔle. Ek'ètehgeèdɔ yati wegodi wegogihɔ wegho dzɛdee hohlè hadi gedi.

Yati Kaɔa Gha Nàowo holɩ ts'ɔ edàani nɔhtɩ'è segɩhwhɔ eyits'ɔ eɛk'etɩ'i haɔle sɩ gɩgha dezhi laàja. Iɔdi 2003 dɩ nàowo ɩadi adle ts'ɔ wek'e eghàlagɩdale wegogihɔ.

Weghà eghàlahòda nàowo gɩtɔle eyits'ɔ edàani asɩ ek'etɩ'i ha nàowo gɩtɔle eyit'à government gɩnɩhtɩ'èkò wetɔat'e edàani dɔne gɩgha etaahɩ ha eyits'ɔ edàani dɔne gɩts'adi ha gɩk'ezhɔle. Kòta ts'ɔ dɔne edàani government gɩts'adi ha eyits'ɔ edɩ ts'ɔ geèke ha gɩk'ezhɔle. Government gɩts'ɔ nɩhtɩ'èkò tɔat'e edàani hazhɔ eɛts'agedi t'à dɔne ts'agedi gha gɩk'ezhɔle eyits'ɔ edàani kòta dɔne nàde ts'agedi ha gɩk'ezhɔle.

2003 dɩ nàowo nɩhtɩ'è akweɔ wɩehchɩ ɩadi adla hò, ɩda dɩ asɩ hatɔ wek'e eghàlahòda gedi t'à wegho godi gehtsɩ. Hanikò, dɔne dɩ hanɩ la k'e eghàlagɩde wegho dadàgedi.

Ek'ètehgeèdɔ kòta k'egèadè hò, kòta dɔne ɩɔ nàde dɩ hagedi, Mòla Yati lanɩ gots'agedile gedi. Dɔne sɔɩ ɩɔ dɩ hagedi, gonèk'e edàgòt'e ghà gots'àhodile gedi eyits'ɔ NWT dɔne sɔɩ dega government gɩɩ adade neèt'à eyɩ nàowo sɩ gɩgho nànegɩdele. Eyits'ɔ ahsɩ government hazhɔ ts'ɔ dɔne eɛxèt'e gots'ɔ eghàlada ha dɩle nɩ gedi t'à wegho dagegehke.

Dɔne ɩɔ dɩ hagɩwɔ, dɩ dzɛ nehoɩwo goyati nàtsòle adade hanikò, Mòla Yati deyati nàke k'è hoghàgetɔ sɩ nezɩ dɩ gedi, eyit'à eɛxèt'e dɔne sɔɩ yati ts'ɔ eghàlagɩdele t'à nàowo t'à eɛxèt'e gots'ɔ eghàlagɩdele gedi. Dɔne Sɔɩ Yati gha nɩndè government akɩ gogede gɩwɔ eyits'ɔ dɔne sɔɩ yati wegho dagegehke hò, akɩ yagogɩde hodi, ayɩ ts'ɔ k'ats'ede nàowo wenàetàle.

Yati Kaɔa hazhɔ wek'ejɔ adle ha dè, sɩ nàtsò ha dɩle. Hanikò, akɩ yati wet'à dɔne ts'ɔ gots'ede ha eyits'ɔ yati t'à dɔne ts'ats'edi ha dè, sɩ degàle. Ek'ètehgeèdɔ nɔdè ts'ɔ dɩ hagedi yati wek'ehodi, wek'e eghàlahòda ha eyits'ɔ deèɔ nezɩ adle ha dè government dɩ la ts'òdàedi wenàeta ha. Dɔne sɔɩ yati nàowo eyits'ɔ weghà eghàlahòda nàowo k'e gogede hò wet'àget'ɩle dè hanɩle dè wegħa sòɔmba whɩle dè goyati wegħa nàdats'ehde ha wɩdɩle.

Dɩ hagɩwɔ ɩlè, NWT k'e gha yati nàowo hòɩ dè Kwet'ɩ yati eyits'ɔ Mòla yati eɛxèt'e nàtsò ha gɩwɔ ɩlè. NWT gha nàowo hazhɔ lanɩ nàtsò, gogħa nàowo nàetà eyits'ɔ gogħa ts'àtà wheɔ t'à gots'adi ha hɔnɩ gɩwɔ ɩlè hanikò wegho dezhi lajà.

Dii nàowo NWT k'e dɔne sɔlɔ yati gha nàetà hɔt'e, hanikò, edàani gogha nàowo nàetà eyits'ɔ edàani wet'ats'et'ɔ ha nàsole. Government eyits'ɔ dɔne deyati k'è wets'awodi nɔwɔ sɔi wegodi deghà whelale. Eyɔi weghɔ hayaɔtɔ sɔi Yati Kaɔa nɔhtɔ'è 8 eyits'ɔ 11 dek'etɔ'è hɔt'e. Dii nàowo weghà edàani nàow t'à dɔne ts'adɔ ha sɔi deke'tɔ'è, dii weghà dɔne yati k'è dɔne gɔgha etaati ha dɔle.

Dii hanɔ gha nàowo wet'à deeghà nàowo wek'ejɔ ha hoolɔle t'à Ek'ètehgeèdɔ hagɔwɔ, dii nàowo gogha nezɔ etfele t'à, dɔne sɔlɔ yati t'à dɔne deghà gɔts'adɔle.

Akweɔɔ yati wheɔɔ sɔi, dii hanɔ dek'etɔ'è kɔta yagola deyati k'ehodi ha eyits'ɔ deèɔɔ deyati wet'aget'ɔ ha dek'etɔ'è. Amɔi see dii la wets'ɔhoelɔ nee deghà wek'ejɔle, kɔta yagola ts'ɔhk'e, Ek'ètehgeèdɔ ts'ɔhk'e eyits'ɔ government ts'ɔhk'e.

Edàanighɔ Dɔne Sɔlɔ Yati Wet'anàhot'ɔ ha dɔne dehkw'e eyits'ɔ Yati Kaɔa gha dɔne dehkw'e sɔi hoelɔ ɔlè sɔi wet'à dɔne kɔta nàde eyits'ɔ government edàani yati lada negɔza ha hoelɔ ɔlè. Wet'à kɔta edàani government yati gha nàowo gehtsɔ eyits'ɔ yati gha segogehɔ gots'agedɔ ha hɔt'e ɔlè. Eyɔi hanɔ la k'egezhɔdee gɔlɔ neèt'à deyati gha gogede ha hɔt'e ɔlè eyixè ayɔi la gɔgha wet'aza gedɔ t'à akweɔɔ wheɔɔ agele ha ɔlè. Hanikò, dii nàowo ghà gɔts'adɔ haɔle hanɔ hahojale. Dɔne hazhɔ dii hagedɔ, dii nàowo edàani atɔ'è sɔi ladɔ adle ha gɔwo.

Yati Kaɔa Gha K'àowodee dii nàowo ts'ɔ k'àowo hɔt'e eyits'ɔ dɔne sɔlɔ yati gha edàani hodɔɔɔ dii t'à yɔts'ɔ k'àowo eyits'ɔ weghà eghàlahòda nàowo t'ala dɔne sɔlɔ yati sɔi ts'ɔ k'àowo. Dii Yati Kaɔa gha k'àowodee elɔ sɔi, ɔda wha gots'ɔ dɔne sɔlɔ yati gha segɔlale, SCROLA ɔdɔ edàgedɔ ɔlè sɔi, ɔla wek'è eghàlagɔdale. Akweɔɔ nɔhtɔ'è holɔ hò, dii la weghɔ hayaɔtɔle t'à edàani weghàlada ha wek'ejɔle, eyit'à wet'à ɔda geède ha dii.

Ek'ètehgeèdɔ dii hagedɔ, Yati Kaɔa ts'ɔhk'e nɔhtɔ'èkɔ eyits'ɔ ɔhdaà nɔhtɔ'èkɔdee aget'ɔ sɔi wegodi netɔ xè ats'ɔ weghɔ hayati gedɔ. Dii hanɔ, chekoa nechàlea nɔhtɔ'èkɔ aget'ɔ, edàani chekoa deyati hoghàgets'ehɔ gha nɔhtɔ'è hohè eyits'ɔ chekoa hahtɔ hoghàgetɔ nàowo ts'ɔhk'e gixè nezɔ hoɔɔ ajà. Mòla Yati ts'ɔhk'e dè, Hatɔ'odee Mɔala yati k'è hoghàgetɔ ha nɔhtɔ'èkɔ wegoè wedàhatɔ eyits'ɔ Edzanèk'e Mòla Yati k'è zɔ hoghàgetɔ ha nɔhtɔ'èkɔ edlatɔ wedahato.

Ek'ètehgeèdɔ nɔhtɔ'èkɔ ts'ɔhk'e yati hoghàgetɔ hatɔ holɔ gɔgha nezɔ hò, amɔi see mahsɔ wets'edɔdɔ ha, Nɔhtɔ'èkɔ gha K'àodee hanɔle dè Yati Kaɔa Gha K'àowodee elɔ sɔi wets'ɔ hoelɔ nɔi. Ek'ètehgeèdɔ Yati Kaɔa Gha k'àowo nɔle gedɔ eyits'ɔ government ginɔhtɔ'èkɔ sɔi ts'ɔ k'àowo nɔle gedɔ, nàowo weghà eghàlahoda gha yɔts'ɔ k'àowo nɔle gedɔ.

2003 dui nàowo nqde ìadì adla hò, Yati Kara gha k'awodee elì sù dui la wet'a whezo ìlè, hanikò Dqne Sqhì Yati Kara Gha k'awodee t'f'a whezo agìla. Mòla Yati gha ginàowo gha sqòmba whela agìla eyìi wezo asìi wek'e eghàlagìdale. SCROLA edàani yati negìzo ìlè sù, edàani yati wegho nàdats'ehde ha gedì t'f'a wegho nàowo gehtsì ìlè sù hagìlale.

Ek'ètehegedo dui hanì yati nqde negìzo, edàani Yati Kara gha k'e gehkw'e eyits'o Dqne Sqhì Yati wet'ànàhot'ì ha la k'e gehkw'e dui hanì eghàlagìda:

- Yati Kara gha dqne dehkw'e eyits'o Dqne Sqhì Yati Wet'ànàhot'ì ha gehkw'e sù dela deghà k'e eghàlagìde ha dqne gits'adi gohìle xè wet'à eghàlagìde ha sqòmba deghà gits'ole.
- Nàke xoo ts'ò la k'e gehkw'e sù deghàle.
- Edàani dqne la k'e gehkw'e giichì sù ìadì adle de nezja, amìi see dqne dui la gha nezì ha hqni gedì t'f'a dq netìo goqò dagogehke dè nezja.
- La nàke dqne dehkw'e sù, Yati Kara nàowo weghògeda xè ahsìi deghà dqne gha nezì nìi gedì t'f'a gik'ata ha ìile. Dqne lq dui nàowo wegho dagehke amìi wela hqf'e nee dqne la nàke k'eghkw'e gila hanìle dè Edzanèk'e Yati Kara gha k'awo elì wets'ò hòelì nìi.
- Dui nàowo la nàke k'e gehkw'e sù gìgha weghà eghàlahòda nàowo gìgha holìle, deghà wek'ejole t'f'a la nàke k'e eghàlagìde ayìi edàatìo k'e eghàlagìde hàìle sù hajojale.
- La nàke k'e gehkw'e sù, Yati Kara Ginjhtf'èkò t'f'a gots'agedì ha hqf'e eyixè Njhtf'èkò gha k'awodee sù ts'adi hqf'e, eyit'f'a ahsìi dedì whacho nànegìde t'f'a eghàlagìde ha esànile nìi. Eyìi njhtf'èkò government gha eghàlada hqf'e ahsìi dui la nàke k'e gehkw'e sù, dui nàowo ghageda xè wexòegìhdi ha hqf'e ìlè, eyit'f'a ahsìi dui nàowo edàani etfe hàìle sù deghà wexogìhdi ha ìile nìi.
- Kqta yagola sù amìi gìgha dui la k'e wheda nee sù gik'ezhqe. Ayìi h la k'e gehkw'e gik'ezhqe eyits'o Njhtf'èkò gha k'awodee ts'ò yati negìza nindè yati edàwhit'ì gik'ezhqe. Edàani la nàke elets'ò gogede, deyati ìadì sù gohì eyits'o amìi la k'e negògele sù ìadì hqf'e neèt'f'a wegodi deghà wek'ejole.
- Mòla Yati ts'qhk'e Yati Kara k'e gehkw'e ìlè, hanikò gìzi nàgìchì, dedì ayìi edàatìo gìgho nànegìde deghà wek'e hayatìle gedì t'f'a gìzi nàgìchì, Dqne Sqhì wede hohfèch'f'a zo gha nàdagehde gìgha nezìle t'f'a gìzi nàgìchì. Dìhdè Edzanèk'e Kwet'ì yati t'f'a sù nàtso neèt'f'a, eyìi yati gha dqne dui la k'e whedale.

Eyit'à, Ek'ètehgeèdɔ dɔ hagiwɔ, nàowo hazhɔ weghàts'ɔda t'à, dɔne la nàke k'egehkw'e deghà dela k'e eghàlagɔdale. Edàani yati achɔ wet'ànats'et'ɔ gha nàdagehdedɔ gehkw'e ayi edaatɔ hagele ha gɔwɔ ɔlè sɔ k'e eghàlagɔdale. Yati Kaɔa k'e gehkw'edɔ dɔ nàowo wek'èagɔt'e xè elexè niit'ɔ ha gɔts'ɔ hòelɔ nɔle.

Yati Kaɔa gha la k'e wheda sɔ, dɔne hazhɔ gɔyati wexòedi, ehkw'ɔ dɔne wets'ɔ eghàlahoda eyits'ɔ dɔne ts'ɔlɔ t'à hoti gots'ɔ eghàlahoda ha yixòedi ha wela hɔt'e, government sɔ dɔ nàowo yixòedi xè, dɔne dɔ nàowo yik'è eghàladale dè yidànaɔta gohɔ dè dɔne gha yik'ata ha wets'ɔ hòelɔ eyits'ɔ dɔne t'ala dedɔ whacho asɔ yidànaɔta ha nɔwɔ dè eyi dɔne ts'adɔ ha.

Ek'ètehgeèdɔ kɔta k'egèadè hò, amɔ Yati Kaɔa gha k'àowo elɔ nee sɔ gɔk'ezhɔle gedɔ. Dɔne mɔhdaà dɔ hagedɔ, Edzanèk'e Yati Kaɔa gha k'àowo gohɔ gɔk'ezhɔle eyits'ɔ amɔ wekwe la k'eɔnda gɔk'ezhɔle eyixè ayi wela hɔt'e nee gɔk'ezhɔle.

Ek'etehtsɔdɔ dɔne asɔ k'ezhɔdee yagɔlɔ ts'ɔ gogede hò, Yati Kaɔa gha k'àowo elɔ sɔ dɔ asɔ yɔghɔ nàniwo t'à yik'e hayaɔti, xoo tɔat'e wenjhtf'èkɔ ts'ɔ njhtf'è yeèt'è t'à wek'e eghàlahoda dɔ t'à nàowo yehtsɔ sɔ, wek'èagɔt'ele dɔ. Eyit'à Yati Kaɔa gha k'àowo wela ɔadɔ adla dè nezɔ dɔ.

Yati Kaɔa gha k'àowo elɔ sɔ dɔne gha asɔ yidànaɔta nɔndè dɔ nàowodee njhtf'è 22 yit'aɔt'ɔle Ek'ètehgeèdɔ wegògɔɔ. Eyit'à Ek'ehtsodɔ dɔ hagedɔ, wela ɔadɔ adle haàle gedɔ. Nàowo deghà yit'at'ɔ dè, dɔne gha nezɔ asɔ yidànaɔta ha honɔ gɔhdɔ.

Yati Kaɔa gha k'àowo elɔ sɔ dɔne gha asɔ yidànaɔta eyixè dɔ nàowo yixòedi t'à dela k'e deghà yik'e eghàlada haàdɔ Ek'ètehgeèdɔ gɔk'ezhɔ nee. Hanikò, nàowo nàtsòle ts'ɔɔ agòt'e nɔle eyits'ɔ Yati Kaɔa wenjhtf'èkɔ gha nàdàwhole ts'ɔɔ agòt'e nɔle eyits'ɔ Edzanèk'e dɔne sɔlɔ kɔta yagola ts'ɔ gogedele ts'ɔɔ nɔle.

Canada k'ezhɔ dɔ hanɔ nàowo gohɔ sɔ ahsɔ nàowo elexèt'e ni gha gɔghaɔda. New Brunswick (Canada gha yati nàke t'àget'ɔ), Nunavut, Edzanèk'e eyits'ɔ Canada sɔ Yati Kaɔa gha k'àowo gɔts'ɔ. Eyɔ weèrɔ ts'ɔ Njhtf'èkɔ gha K'àowodee elɔ hanɔle dè Yati gha k'àowo dɔ wela hɔt'e eyit'à dɔne t'ala asɔ yɔghɔ nàniwo dè hanɔle dè dɔne nàowo ghà eghàladale dè gɔk'e eghàlada.

Dii yati hazhò nàgehtsi sù weghà dii hanì wek'e eghàlahòda dè nezja gedì t'à yati negìzò.

Yati Nets'ira

Weghà eghàlats'èda nàowo weghà Ek'ètehgeèdò dii nàowo ìadì agìla. Ayù wegogìzò ghà Ek'ètehgeèdò asù hazhò wedànetgetò ghà, dii hanì yati negìza ha gìwò a new “Official Languages Services Act” with a focus on service delivery, and

- Yati Kaza Gha Nàowo hohlè xè dōne ts'agedì ha, eyits'ò
- Dōne sòlì yati wexòdedì ha yati hohlè ha wek'èhodi xè achì wet'ànàts'et'ì ha yati nùt'à ha.

Ek'ètehgeèdò dii yati negìza sù, edàicho gik'ezhò hōt'e eyits'ò edlāwha ts'ò wek'e eghàlahoda ha gik'ezhò hōt'e. Akwelò, ìda edàani goxè hòzòa xodi t'à weggha segots'ele ha eyixè wets'ò sòmba k'ehowì ha gedì t'à dexè segogele ha.

Ek'ètehgeèdò government gha ìda gogha segogele ha gìwòle ìlè eyits'ò edàani asù edek'ets'ele ha gìwòle ìlè. Ayù akwelò wek'e eghàlada ts'edi t'à weggha la ts'ehtsi. Dii hanì eghàlahoda ha nindè amù see dii la k'e eghàlagide ha hōnì gedì t'à segele ha. Ek'ètehgeèdò dii hagìwò, government dii la k'e eghàlagide ha nindè, nezì hòt'ò wek'e eghàlageda ha gìwo.

Ek'ètehgeèdò dii hagìwò, kòta yagola ayù t'a whalèa ts'ò la akwelò sù wet'ara gedì t'à wek'e eghàlagide ha eyits'ò Yati Kaza nàowo t'a wets'òhòzale sù akwelò wek'e eghàlahoda ha. Njhtf'è dii hanì dek'etf'è “asù elendagele gha hòzò”, ayù t'a akwelò wegehda ha yati hōt'e.

Yati Kaza gha nàowo hohlè ha dè, dii asù wexè whela ha

1. Yati Kaza Nàowo achì ìadì adle ha, federal government wenàowo goneè xèt'e nìle, goneè goxè edàgòt'e sù gik'ezhò nìle eyits'ò goneè k'e edàani dōne deggha nàdagehde elèxèt'e nìle.
2. Federal government gìghò nàdàts'ehdè t'à goxì GNWT whachò Yati Kaza nàowo gots'ò elì ha hohlè ha wets'ehdzà ha, goneè gha nàowo hohlè ha.

3. GNWT gha edàani deèzò nezɩ dɔne deyati t'à gits'adi gha holɩ dè nezɩ eyits'ɔ wet'à NWT k'e dɔne sɔlɩ yati wedɛ hohlè ch'à gha segogele ha.
4. Dɔne Sɔlɩ Yati eyits'ɔ Mòla Yati efak'a fadi hɔt'e neèt'à wek'ejɔ adle ha, Canada k'ezhì edàani yati wenàowo t'à dɔne xòedi, dɔne lɔ fadi yagòede ghà eyits'ɔ asì gɩgha ts'atà whela ghà (sɔq̄mba nàowo ts'ɔhk'e, dɔne edàatlɔ dɩ hanɩ la k'e eghàlada, dɔne sɔlɩ yati gha nàedik'ezhɔ elɩ t'à eyits'ɔ dɩ hanɩ la k'e eghàlagide ha dɔne la k'e hoghàwetɔ)
5. Dɔne Sɔlɩ Yati eyits'ɔ Mòla Yati efak'a Edzanèk'e gha nàowodee gha nàetà adle ha eyixè dɔsɩniyàetɩdɔ nàowo k'è eyits'ɔ Ek'ètehgeèdɔ nàowo k'è nàetà ha wek'ejɔ adle ha.
6. Government edàani dɔne sɔlɩ yati t'à dɔne ts'ò gogede eyits'ɔ edàani dɔne deyati t'à gits'adi jlè sɩ, ɩla zaɩɩ ha, dɩ nàowo wexòedi ghà:
 - 6.1. Kòta yagola dedɩ ayì gɩgha wet'aza weghàgeda ghà eyits'ɔ government dɔne edàatlɔ gɩgha eghàlaede gha eyits'ɔ asì edàatlɔ gɩgha ts'atà whela ghà hanɩ dɔne gits'adi ha.
 - 6.2. Government dɔne edàatlɔ gɩgha eghàlaede ghà ɩda wha gots'ò yati k'e eghàlagide ha dega segogele ha (yati tɔat'e gha edàani wek'e eghàlahoda) wek'ejɔ zaɩ xè ayì akwelò gɩgha wet'aza hagedɩ ha.
 - 6.3. Kòta yagola edɩ see dɔne sɔlɩ yati gohlɩ sɩ akɔ yati gohlɩ gha nàetà ha (Nunavut gɩnàowo lanɩ s.3(3) eyits'ɔ Manitoba lanɩ Mòla Yati k'è gɩgha la whezɔ xè nàowo weghà eghàlahoda ghà yati hohlè ha. Dɩ lanɩ.

Gineè (naxiyati wɩzi) gha nàetà ha, GNWT naxineè hɔt'e gha nàegihɩta ha, akɔ dɔne sɔlɩ yati t'à goaahde ts'ɩzɔ naxineè hɔt'e gha nàetà, njhtl'èkò dɔne sɔlɩ yati edàatlɔ wet'aget'ɩ ghà, dɔne nàowo ts'ɔhk'e, dɔne kòta nàde dexè segogehɩ ghà, weèzò ts'ò.

Edɩ see dɔne sɔlɩ yati neè gohlɩ wek'ejɔ adle ha, wegodi hazhɔ nàtsɩ ha eyits'ɔ kòta yagola gixè edàani gixè yati fadi at'ɩ ghà eyits'ɔ dɩ dzɛ edàani goxè hoozò ghà eyits'ɔ edàani kòɛde edàani dɔne nàde ghà hazhɔ hɔt'ɩ nàetà ha.

- 6.4. Mòla Yati gha goòrò adle ha, dɔ lanì, “kòta gɔk'ejɔ àzì...government ghà...Mòla goòt'ɔ edàatɔ kòta nàdè ghà, Mòla yati t'à nɔhtl'èkò hoghàgetɔ, gɔnàowo ghà, kòta dɔne etexè eghàlagidedɔ yagɔlɔ, weèrò ts'ò.”¹
7. Yati Kara gha nɔhtl'èkò hohlè xè K'àodè gɔxè wheɔɔ adlà dè nezɔ, dedɔ t'a yati nàowo ts'ò k'agede neèt'à eyixè sɔ government hazhɔ gɔnɔhtl'èkò gha yati gehɔɔ ha ðile. Dɔ hanì wheɔɔ dè, wet'à edàani dɔne yati t'à gɔts'adɔ ɔlè sɔ deèrò nezɔ ade ha xè yati nàowo weghà eghàlagide ade ha, eyits'ɔ kòta dɔne nàde sɔ deèrò nezɔ gɔxè gots'ede ade ha eyixè nezɔ gɔxè eghàlats'ide ade ha. K'àowodeet'ò wheda elɔ sɔ t'a la hazhɔ ts'ò k'àowo ade ha.
8. Yati Kara nàowo government gɔtl'a nɔhtl'èkò gohlɔ ajà dè wegha asɔ hazhɔ ts'àtà whela adle ha, dɔ hanì wets'adɔ ha xè deèrò nàtso adle ha:
- 8.1. Government edàani dɔne sɔhlɔ yati eyits'ɔ Mòla Yati t'à dɔne ts'agedɔ ha. Kòta dɔne nàdè gots'ò gogede ghà ayɔ t'a gɔgha akweɔ wet'ara weghɔ dagehke ha eyits'ɔ government dɔne edàatɔ gɔtl'a eghàlagide ghà eyits'ɔ asɔ edàatɔ gɔts'ɔ ghà (dɔ wegodɔ deèrò nahwhɔ dè K'àowodee dɔ la ts'ò k'aowo ts'ò gahde eyits'ɔ edàani dɔ la wek'e eghàlagide ha wegodɔ dek'etl'è weghàda ha ðile)
- 8.2. Government ɔda wha gots'ò edàani eghàlagide ha sɔ, dɔne edàatɔ gɔtl'a eghàlagide ghà dexè segogele ha (yati tɔat'e gɔxè segogele ha) kòta yagola ayɔ t'a gɔgha wet'ara gedɔ t'à kòta hagedɔ ha
- 8.3. Dɔne Sɔhlɔ yati wenàowo t'ala ts'ohk'e t'à dɔne ts'adɔ
- 8.4. Mòla Yati wenàowo t'ala ts'ohk'e t'à dɔne ts'adɔ
- 8.5. Kòta ts'ɔ Dɔne Sɔhlɔ yati eyits'ɔ Mòla yati nàowo ghɔ gogede ha gɔwɔ dè wek'e hayagehtɔ ha ðile
- 8.6. Government gɔnɔhtl'èkò edàani Dɔne Sɔhlɔ yati gha eyits'ɔ Mòla yati gha dɔne gɔgha segogehɔ eyits'ɔ edàani dɔne ts'agedɔ gɔxòdedɔ ha
- 8.7. Kòta dɔne nàde gɔxè gots'ede, kòta dɔne xè eghàlagide xè kòta k'ade yalɔ sɔ xè gogede ha eyits'ɔ Mòla kòta eghàlagide sɔ xè gogede

¹ La gha dɔ ts'àtà wheda nàow Manitoba ts'ɔ adle hɔt'e

8.8. Canada xè sòmba nàowo t'à ełek'èats'jwɔ nàowo hohlè ha

8.9. Mòla Yati ts'qhk'e gikòta ts'ɔ sòmba nàowo t'à gits'ahodi ha

9. Dɔne Sɔlɔ yati ts'ò ehkw'ı gits'ò eghàlahoda ha nindè gıyati edàani wexòedi dè nezja gedi t'à wek'agehta ha, achı dɔne sɔlɔ yati wet'ànahot'ı ha eyits'ɔ dı dzɛ nehòewo goxè edàgòt'e ghà eyı akwełò seèdle zɔ t'à ha.

Dɔne Sɔlɔ yati wexòedi kwe dı ası hatlɔ akwełò weghò nànegide zɔ t'à ha

10. Ats'ɔ dɔne sɔlɔ yati wedɛ hohlè ch'à weghɔ hayats'ehti ha, wexòedi ha eyits'ɔ achı wet'ànàts'et'ı nàowo wek'ejɔ adle ha

11. Government dı hanı **Dɔne Sɔlɔ Yati xòedi ha** dı weghà:

11.1. NWT k'e Yati Kaza ładı lɔ gohlı neèt'à eyı weghɔ nànets'ıde t'à dɔne edàatłɔ deyati k'è gode, dɔne edàatłɔ dı hanı la k'e eghàlaedè, yati weghɔ hòejı nıı, wexòedi ha, wek'ehòedi ha, achı wet'ànàhòet'ı eyits'ɔ dı dzɛ goxè edàgòt'e ghà ładı adle ha

11.2. Ası wet'à eghàlahoda lıı ıda wha gots'ò yati wet'ànat'ıa dexè segots'ele ha (10 - 20 xoo ts'ò) kòta tɔat'e goxè ayı t'a gıgha akwełò wet'aza gedi t'à gık'e eghàlada ha, wexòedi ts'qhk'e, achı wet'ànahòet'ı, wek'ehòedi ts'qhk'e eyits'ɔ dı dzɛ goxè goyati nàowo ts'qhk'e edàagòt'e ghà hanı goxè segogele ha. Dı goxè segogele ha sı edàani wek'àdeta ha, sıyɔewa wexòedi eyits'ɔ edàani wek'agehta nàowo. Wek'ahòeta dè amı wela hɔt'e nee sı hahode ha, government hanıle dè kòta yagola gıla hɔt'e

11.3. Xoo tɔat'e ayı wek'e eghàlageda ha ıda wha gots'ò government, wegha eghàlagidedɔ yagıı eyits'ɔ kòta dɔne sɔlɔ nàde ayı edàatłɔ wek'e eghàlageda ha gedi ıle sı hazhɔ dek'etl'è, edàwha gots'ò wek'e eghàlada ha eyits'ɔ ayı hazhɔ edàatłɔ wek'e eghàlageda ha gedi ıle sı dek'etl'è

11.4. Dɔ hanì hohfè ha **dɔne Sɔlɔ Yati gha k'àode**² dɔ la hohfè ts'ò k'agede ha, kòta yagola xè eghàlagide eyixè dɔ la k'e nezɔ eghàlagide ha gɔgha asɔ deghà whela ha eyits'ɔ la ts'ò k'agede t'à la k'e eghàlagide ha eyits'ɔ kòta yagola ts'ò dɔne la k'e hoghàgetɔ ha gots'àgedi ha

12. Xoo tɔtɔt'e Ek'ètehgeèdɔ Yati Kara eyits'ɔ Dɔne Sɔlɔ yati wek'ehòdedi wegodi njhtf'è hohfè dè 180 dze k'ezhì njhtf'è ts'ò nàgogede ha nàowo hohfè ha

Dɔne Sɔlɔ Yati ts'ò k'agede eyits'ɔ Dɔne Sɔlɔ yati gha la k'e gehkw'e

13. **Dɔne Sɔlɔ Yati gha k'àode** yagɔlɔ sɔ, ɔda wha gots'ò yati k'e eghàlagide ha eyits'ɔ la edek'egele ha, achɔ wet'ànàts'et'ɔ ha segots'ele, xoo tɔtɔt'e edàani yati k'e eghàlats'eda ha dexè segots'ele eyits'ɔ kòta dɔne yati k'e eghàlagide gixè eghàlats'ède xè asɔ wet'à eghàlats'eda deghà whela ha eyits'ɔ asɔ ts'ò k'agede adle ha, eyits'ɔ ats'ò kòta ts'agedi xè dɔne sɔlɔ yati k'e eghàlagide gha gɔts'adi ha eyits'ɔ dɔne kòta eghàlagide gixè segogele ha.

13.1. **Dɔne Sɔlɔ Yati gha k'àode** kòta gots'ò gogede ha gɔts'ò hòelɔ (edàatɔ eht'àa gots'ò gogede ha segogele ha)

13.2. **Dɔne Sɔlɔ Yati gha k'àode** kòta yagola wet'à deyati k'e eghàlagide ha sɔqɔmba nàowo ts'ohk'e gixè segogele ha

13.3. **Dɔne Sɔlɔ Yati gha k'àode** yagɔlɔ **Dɔne Sɔlɔ Yati Ts'àdagedi gha Gehkw'e** xè nezɔ eghàlagide ha eyixè sɔ yati gɔt'á dè wek'è eghàlagide ha (ɔzhì weghàɔda)

13.4. GNWT ts'ò dɔne sɔlɔ yati gha k'àode sɔ **Dɔne Sɔlɔ Yati Kò** (ɔzhì weghàɔda) xè eghàlagide xè ats'ò nezɔ gixè eghàlagide hohfè ha

14. Dɔne Sɔlɔ Yati Gha K'àode Dɔne Sɔlɔ yati ts'àdagedi gha gehkw'e xè, eyì dɔne dehkw'e sɔ deyati gha dɔ la k'e gehkw'e ha. Dɔ **Dɔne Sɔlɔ Yati Ts'àdagedi gha Gehkw'e** sɔ edàani kòta xè eghàlagide ha gɔgha yati wheɔ neèt'à kòta yagola deyati gha ayì weghɔ nànegide wek'e hayati ade ha eyixè sɔ gɔyati weghɔ gogede ha.

² Akìhò: Hotenda Yati gha K'àode, Hotenda Yati Wexòdedi nàowo t'á hòlɔ hanìle dè Maori Yati Gha K'àowo, Maori Yati Gha Nàowodee t'á hòlɔ New Zealand

- 14.1. Yati Kara Gha Gehkw'e eyits'ḡ Dḡne Sḡlḡ Yati Wet'ànàts'et'ḡ gha gehkw'e ḡlè sḡ dḡ **Dḡne Sḡlḡ Yati Ts'àdagedi gha Gehkw'e** ḡitl'àhḡḡ la k'e nèḡide ha.
- 14.2. Gila, ahsḡḡ la deghà ḡìghàlada ha ðile nḡ, ḡegehdì eyits'ḡ edàani dḡne xè gogede dḡ hazhḡ gha weghà eghàlats'èda nàowo ḡìgha hohḡè t'à weghà eghàlagidea
- 14.3. **Dḡne Sḡlḡ Yati Gha K'àode** yagḡlḡ sḡ ayḡḡ gila nee sḡ weghà eghàlahoda nàowo ghà eghàlagide ha
- 14.4. **Dḡne Sḡlḡ Yati Ts'àdagedi gha Gehkw'e** sḡ hazhḡ dḡne sḡlḡ ḡìkḡta ḡots'ḡ dḡne ḡìk'e dehkw'e ha
- 14.5. Dḡ dḡne la k'e dehkw'e sḡ ḡda wha ḡots'ḡ yati achḡ wet'ànàts'et'ḡ ha la wheḡḡ sḡ goxè ḡìk'e eghàlagide ha eyits'ḡ xoo tḡat'e dexè segogehḡḡ sḡ goxè aget'ḡ ha
- 14.6. Dḡ dḡne la k'e eghàlagide ha sḡ kḡta ḡiyati achḡ wet'ànaget'ḡ la ts'ohk'e ayḡḡ ḡḡwḡ ghà government ḡìts'ḡ weghà eghàlahoda nàowo ghà kḡta ts'àgedi ha

Dḡne Sḡlḡ Yati Kḡ

Dḡne Sḡlḡ Yati gha K'àode eyits'ḡ Dḡne Sḡlḡ Yati Ts'àdagedi gha eḡak'a gehkw'e sḡ ḡda gogha segogehḡḡ xè weghà eghàlats'ide nàowo k'e sḡ eghàlagide ha, Dḡne Sḡlḡ Yati Kḡ t'a dḡne sḡlḡ yati la k'e eghàlagide ha eyits'ḡ ḡìkḡta edàani yati wet'ànàget'ḡ ha sḡ hotl'o wek'e eghàlagide ha.

15. Government³ weèḡḡ ts'ḡ **Dḡne Sḡlḡ Yati Kḡ** yagola ts'àdagedi ha sḡḡmba nàowo ts'ḡhk'e eyits'ḡ ḡìtsàhodì ts'ḡhk'e, dḡ sḡ wexè:

- 15.1. Asḡḡ tanì whela lanì eyits'ḡ wet'à deyatì k'egedi ha, yati achḡ wet'ànàts'et'ḡ ha, wexḡedi eyits'ḡ dḡ dzḡ goxè hoḡḡ nàowo (akìhò, yati gha nàedik'ezhḡ, kḡta yati k'e eghàlagide/dḡne la k'e hoghàgetḡ, la hazhḡ t'à eḡèts'àgedi⁴)

³ Akìhò: Yukon Yati Kḡ hanìle dè Victorian Dḡne Sḡlḡ xè eghàlagidedḡ (Victoria State, Australia)

⁴ Akìhò: Alaska ts'ḡ Njhtl'èkḡḡdee Fairbanks akḡ sḡ Yukon Yati Kḡ dḡne sḡlḡ nàowo hoghàgetḡ. Hanìle dè: Victoria(BC) ts'ḡ Njhtl'èkḡḡdee akḡ sḡ Dḡne Sḡlḡ Yati dḡne hoghàgetḡ

- 15.2. GNWT sòmba t' à kòta yagola gots' àdì t' à dɔne sɔlɔ deyati gha nɔhtl' è gehtsɔ t' à kò ilè whela ha
- 15.3. Satsò asù hazhò nàdì hohlè t' à akò dɔne sɔlɔ yati wegodì whela ha
- 15.4. Satsò asù hazhò nàdì wet' à ets' èètl' è hazhò satsò wet' à etlè adle ha ɔwhà wek' e eghàlada ha
- 15.5. Dɔne etaati gɔlɔ gha eyù nàowo hoghàgetò gha gixè segots' ehɔlɔ (Akaitcho Government lanì etaati hoghàgetò gixè eghàlats' eda ha dɔlè)
- 15.6. Qhdaà deyati k' è hoghàgetò eyits' ɔ dzɛ tɔat' e goyati t' àts' et' ɔ gha nɔhtl' è hohlè sɔlɔ, kòta eyileh deyati k' è agele t' à gɔt' àrat' ɔ ha dɔlè
- 15.7. kòta Asù mɔhdaà gehdzà ha dɔlè, la mɔhdaà sɔlɔ ts' àdagedì
- 15.8. Kòta yagola ats' ɔ gixè eghàlagide ha eyits' ɔ **Dɔne Sɔlɔ Yati Gha K' àode** sɔlɔ gixè eghàlagide ha
- 15.9. Xoo tɔat' e **Dɔne Sɔlɔ Yati Gha K' àode** ts' ɔ ayù k' e eghàlagida wegodì gehtsɔ ha

Godi: Du Yati kò gohlɔ hò hanì naxɔgha hohlè ha dahwhò dè haàlè ha dɔlè. Du hanì kò hohlè kwe, kòta yagola eyits' ɔ kòta eghàlagidedò yagɔlɔ dedɔ weghò edàgɔwò gets' edì t' à dageke ha.

Yati Kaɔa Gha K'àowo elj wela ladj adle ha

16. Yati Kaɔa gha kò hohlè ha dè Yati Kaɔa Gha K'àowo wela ts'iwɔle⁵ ade ha, kò wegoò hohlè ha sɩ dedj t'a government edàani dɔne weyati t'à dɔne ts'adi jlè sɩ, deèrò nàtso ade ha eyixè weghà eghàlats'eda nàowo sɩ weghà eghàlagide ha. Canada k'ezhì lanì Yati Kò hòlj dè, eyits'ò asɩ mɔhdaà ts'ò k'agede agets'jla dè government edàani eghàlagide dɔne mɔhdaà gɩts'ò ehkw'ì eghàlahodale dè, dedj dɔne gha segele ha dìle. Eyits'ò Dɔne Sɔlj Yati Gha K'àode t'a dɔne sɔlj yati gha nàowo holj sɩ ghà eghàlagide nìi gha hogihdi ha dìle.

17. Yati Kaɔa Gha Nàowodee t'f'a Yati Kaɔa Gha K'àowo jla la k'e wheda nindè wela welahòewi ts'ò Yati Kaɔa k'e eghàlagide kò goxè eghàlada ha, wet'à jla edàani eyi k'e eghàlahoda gik'ezhò ha ts'izò eyixè t'aani eghàlagide zaij ha ts'izò.

Yati Kaɔa Gha Eghàlagidedɔ eyits'ò Dɔne Sɔlj Yati Wexòedi gha K'àowodee

18. Amì see Yati Kaɔa Gha Eghàlagidedɔ eyits'ò Dɔne Sɔlj Yati Wexòedi gha K'àowodee elj gha la k'e newite ha sɩ, Yati Kaɔa Gha Eghàlagidedɔ la eyits'ò Dɔne Sɔlj Yati Gha k'àode la K'àowodee gixè whela adle ha hanì nindè ayi k'e eghàlagide nezj gixòedi ha eyixè yati gha weghà eghàlats'ide nàowo weghà eghàlagide nìi gha sɩ gixòedi ha eyits'ò dɔne sɔlj yati wexòedi gha yati nit'ò jlè sɩ wek'è eghàlada ts'ò hanì eghàlagide ha

19. Government wetah jda wha gots'ò dɔne sɔlj yati ts'agedi ha la whezò sɩ gha segogele ha eyits'ò dɔne sɔlj yati wexòedi ha K'àowodee wet'f'a whezò sɩ wegha nàowo hohlè xè weghà eghàlahoda nàowo hohlè ha

20. Yati Kaɔa gha dɔne ts'adi gha jda edàani dɩ la ełek'egewa ha yati hohlè ha eyits'ò government wenjhtf'èkò xoo tɔat'e ahsj yati la k'e gik'è eghàlagida nìi gha ek'ahota ha

21. Jda gogha segogehzj ekijeh eyi la wets'ò sòmba edaatlò k'ehowì ha sɩ K'àowodee yihò njhtf'è yehtsì ha wet'à ayi edaatlò k'e eghàlagide ha gik'ezhò ha

22. Yati Kaɔa Ts'agedi gha eyits'ò Dɔne Sɔlj Yati Wexòedi gha la edek'egele ekijeh wets'ò sòmba edaatlò k'ehowì ha sɩ, dɔne gighada ha whela adle ha

⁵ Dɩ Canada k'ezhì kòta yagola Yati Kaɔa gha nàowo giitò, hanikò Yati Kaɔa Gha K'àowo gɩts'òle: PEI, NS, QUE, ON, SASK, MAN, AB, YK

23. Yati Kara gha Eghàlagidedò eyits'ò Dòne Sòh Yati Gha K'àode yagìlì xoo tãat'e edàani dela k'e eghàlagìda wegodì, K'àowodee eyits'ò Dòne Sòh Yati gha Kò gohì eyixè Dòne Sòh Yati Wexòedi ha ts'ò yat negìza ha.

Kòta yagola giyatì

24. Edàanìghò dekòta deyatì wek'egedi ha gìwò, wet'ànaget'ì ha gìwò, wek'exòedi ha gìwò eyits'ò dui dzè nehoeo sù goxè asù ìadì at'ì hot'e neèt'à ayì t'a gìgha wet'aza gedi t'à weghò njhtf'è hohìe ha

25. Government dui hanì yatì k'e eghàlagìde xè dòne ts'àgedì ha, wet'àhot'ì, wek'ehòedi, wet'ànahot'ì eyits'ò dui dzè asù goxè ìadì axòet'ì edàani weyatì goghàza ha

26. Dòne Sòh gikòta yagola gits'ò kòta tãat'e eyits'ò dets'ò k'àodee yagìlì xè ats'ò dzè tãat'e lanì deyatì t'àget'ì ha yatì gehzò dè nezì, hanì nindè ats'ò giyatì achì wet'à aget'ì ade, dui la gits'ò hòelì

27. Yatì Kò holì dè wet'à nezì gits'àdagedì xè ats'ò ek'ek'è njhtf'è hohìe ch'à njhtf'è gehtsì tãat'e dòne ìadì xè wet'àget'ì ha, wet'à sù dòne la k'e hoghàgetò ade ha, la k'e sù nezì eghàlagìde ade ha eyit'à yatì eyits'ò kòta tãat'e nezì elexè eghàlaede ade ha

28. Dòne Sòh Yatì Ts'àdagedì gha Gehkw'e sù kòta yagola dedì edàani government yatì nàowo hohìe ha gedi t'à gik'e gogede ha ìile

29. Kòta yagola dui hanì giyatì nàtso ade ha, Dòne Sòh Yatì gha K'àodee eyits'ò **Yati Kara Gha Eghàlagidedò** xè ats'ò gogede t'à edàgot'ì gì'ezhò ha

Weghɔ Nàxɔt'è

30. Canada xè NWT ts'ɔ Yati Kaza nàowo xè ɔwhà elexè segogele dè nezɔ
31. 16th Ek'ètehgeèdɔ ɔgehdì nàxɔt'e kwe, nàowo negɔra ha
32. 16th Ek'ètehgeèdɔ ɔgehdì nàxɔt'e kwe, Yati Kaza gha eghàlagide ha nàowo la k'e negide kwe, edàani dela k'e eghàlagide ha weghɔ njhtl'è gehtsɔ ha (sɔɔmba nàowo, dɔne edàatɔ la k'e dehkwe ha, eyits'ɔ dɔne la gha edàatɔ gɔwɔ)
33. Yati Kaza gha dɔne ts'agedi kwe, dɔ la gha dɔne edàatɔ gɔwo gedi t'à government wecheèke edàatɔ gɔwɔ gedi t'à wek'ahota ha
34. Government ts'ɔhk'e edàani dɔne la k'e negele nàowo dɔ wek'e eghàlagide eyi weghà Yati Kaza gha dɔne edàatɔ gɔwɔ wexàgeta ha
35. Yati Kaza gha Dɔne Ts'agedi gha eyaits'ɔ Dɔne Sɔɔ Yati Wexòdedi gha Canada xè sɔɔmba nàowo segogele ha
36. Dɔ la gha kɔta yagola asɔ gɔgha deghà whela t'à eghàlagide ha whela adle ha eyits'ɔ gɔla edàani dexè segogele ha ɔlè sɔ gha ats'ɔ gots'age eyits'ɔ ɔda ats'ɔ gots'agedi ha
37. Yati Kaza wenàowo weghɔ eyits'ɔ Dɔne Sɔɔ Yati Wexòdedi ha nàowo gɔtɔ sɔ GNWT wecheèke dɔ nàowo weghɔ hoghàgetɔ ha
38. Yati Kaza t'à dɔne ts'agedi ha yati hohlè ha eyits'ɔ edàani government cheèke dɔne ts'ɔ gogede ha gha njhtl'è gehtsɔ ha wet'à edàani dɔne la gha ts'àtà gehkw'e ha dè wek'ejɔ
39. ɔlè kɔ ts'ɔ dɔne ts'agedi lanì dɔne ts'adi ha (akihò: Manitoba lanì)
40. ɔda NWT k'e dɔne sɔɔ yati weghɔ dɔne dagets'eke dè, neyati akwelɔ eyits'ɔ nekɔ ayi yati k'è gonede gets'edi t'à dagets'eke ha, wet'à ahsɔ dɔne NWT k'e nàgedè gɔyati ɔadɔ ajà nì gha wek'ahota ha. Nàke tai xoo tɔat'e gɔyati ɔadɔ ajà nindè wet'à ayi gɔgha segots'ɔla ɔlè sɔ nezɔ nezɔle wek'ejɔ ha
41. NWT k'e godi naatsɔ t'à nàgihàdɔ yagɔlɔ Canada ts'ɔ godi naatsɔdɔ yagɔlɔ goxè eghàlagide ha, hanì nindè NWT k'e dɔne edàatɔ deyati k'è gogede wek'ejɔ xè weghɔ godi gehtsɔ nindè deghà wegodi wek'ejɔ ha

Ładı Ade wenì ts'ọ

Ek'ètehgeèdọ dı la k'e eghàlagide sı dı hagıwọ, dı hanì la ładı adle ha dè, edlawa ts'ọ wek'e eghàlada t'áhọọ zọ la hazhọ ełexè nìt'ì họt'e, eyit'à, wek'e eghàlada wenì ts'ọ ayı edadlèa sı hadle ha.

42. Yatı Kaza ts'ọhk'e la deèzọ nezi adle ha

43. Kọta deyati k'e eghàlagide ha sọmba eyits'ọ dọne la k'ezhọdọ yalı t'à gots'adı ha eyits'ọ edlatlọ xoo ts'ọ wet'à eghàlagide ha sọmba t'à gıts'adı weghası nàowo hohlè ha

44. Kọta dọne deyati k'e eghàlagidedọ xè eyits'ọ kọta dọne eghàlagide goxè deèzọ nezi ełets'ọ gogede xè ası ghọ dałegeke nezi ade ha

45. 2010/2011 xoo k'e kọta dọne dageke ha, ahsı naxı kọta Dọne Sọlı Yatı kọ hohlè ha gıwọ nı gets'edi t'à dageke ha

46. Eyı wekwe dı Yatı Kaza Nàowodee ładı adle ha

46.1. Yatı Kaza Gha K'àowo

46.1.1. NWT k'e ts'ọ dọne elı zọ t'à dek'etl'è ha

46.1.2. Yatı Kaza gha nàowo ghà kọta k'ede mindè edàatlọt'ah kọta k'eda yıxòedi xè Yatı Kaza gha nàdawho ha

46.1.3. Yatı Kaza Nàowo dı hanì dek'etl'è, yatı kaza nàowo gha k'àowo elı sı dedı whacho hanıwọ t'à la yıdànàta ha dıle nı, wegodi deèzọ gıwọ hanile dè deèzọ nàtso adle ha nı wek'ahota ha

46.1.4. Yatı Kaza gha K'àowo elı government gınjhtl'èkọ yagola Yatı Kaza nàowo wek'è eghàlada nı gha nezi wek'ahota ha ası hazhọ nàeta ha, wet'à ahsı wela deèzọ nàtso ade ha hını gedı t'à wek'ahota ha

46.2. Yatı Kaza Gha La k'e Gehkw'e eyits'ọ Dọne Sọlı Yatı Wet'ànahot'ı Gha Gehkw'e

- 46.2.1. Yati Kaza Gha La nàke k'e gehkw'e sɪ, ɲè la zɔ k'e gehkw'e ade ha, hanì nindè kòta yati amì agɪt'e wek'ejɔ ha eyits'ɔ K'àowodee ayì la ts'ò k'àowo wek'ejɔ ade ha
- 46.2.2. Edàani kɔta ts'ɔ dɔne dɪ la k'e negiite giichi sɪ ɲadɪ adle ha, kòta ts'ɔ ɲadɪ ɲɔ dɔne gɪzì negele dè wet'à dɔne ɲɔ amì welè gedɪ t'à dɔne gɪzì haazhe
- 46.2.3. Dɪ Dɔne Sɔɲ Yati gha dɔne la k'e negets'ele ha sɪ dɪ ayì gila nee, ayì edàatɲɔ ts'ò k'agede ha eyits'ɔ edàani K'àowodee xè nàowo giitɔ ha dek'etl'è ha
- 46.2.4. Ayì gila nee gɪgha dek'etl'è ha, ayì edàatɲɔ ts'ò k'agede ha, ayì edàatɲɔ la k'egezhɔ t'à, eyits'ɔ edàani gɪts'àredɪ ha xè kɔta k'agede nindè edàatɲɔ gɪts'àredɪ ha, dɪ hanì wegodi hazhɔ Dɔne Sɔɲ Yati Gha La K'e Gehkw'e gɪgha nàowo hohle ha
- 46.2.5. Dɔne dɪ la k'e gehkw'e ha nindè, dekɔta ts'ò gogede ha gɪts'ò hòelɪ
47. K'àowodee Yati Kaza Gha K'àowodee elɪ sɪ, dɪ la hatɲɔ whela ahsɪ la hazhɔ ek'egele ha sɪ hagɪla nì gedɪ t'à weghɔ Ek'ètehgeèdɔ ts'ò njhtl'è gehtsɪ ha. 2008-2009 xoo k'e Dɔne Sɔɲ Yati wegodi yehtsɪ dè Yati Kaza Nàowo achɪ weghɔgeda t'à dɪ njhtl'è gehtsɪ ha
48. GNWT eyits'ɔ Ek'ètehgeèdɔ dɪ la Yati Kaza Gha Dɔne Ts'àgedɪ ts'ohk'e eyits'ɔ Dɔne Sɔɲ Yati Wexòdedɪ nàowo wets'ɔhk'e ayì edàatɲɔ wek'e eghàlagɪda gedɪ t'à weghɔ njhtl'è gehtsɪ ha

Du nɔhtl'è edàani dɔne hazhɔ elexè eghàlagide ha wegaht'ɔ, elexè hoɔɔ ha, elexè eghàlagide ha, eyits'ɔ edàani Yatı Kara Gha Eghàlagide eyits'ɔ Dɔne Sɔɔ Yatı Wexòedi ha hazhɔ edàani elexè eghàlagide ha

